

Va ser un gran home. D'aquells que ho són de bon de veres. Josep Maria Llompart va morir a Palma massa prest, als 67 anys, el 28 de gener de 1993. Ara fa 25 anys.

L'efemèride s'ha aprofitat per posar en marxa l'Any Llompart. "Un intel·lectual polifacètic al servei del país", així el definí Pilar Arnau, coordinadora de l'Any, durant la presentació del actes que es duran a terme. El Govern balear, a instàncies de la Conselleria de Cultura, que presideix Fanny Tur, el Consell de Mallorca i l'Ajuntament de Palma, així com la Universitat de les Illes Balears, l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i l'Obra Cultural Balear s'han ajuntat per organitzar tot un seguit d'activitats, encara no tancades del tot: conferències, exposicions, debats... sobre Llompart. No es descarta que al llarg dels 12 mesos també alguna de les activitats es desenvolupi a Eivissa i Menorca. Així mateix, alguns esdeveniments culturals que se celebren al llarg de l'any, com ara els Premis Ciutat de Palma i la Setmana del Llibre en Català, recordaran la insígnia figura.

Poeta, assagista, intel·lectual, crític literari, professor i un incansable activista a favor de la llengua i cultura catalanes, i inclús, també, polític durant un breu període de temps. Tot això va ser Llompart. Polifacètic, sense dubte. Era un home sempre ocupat en mil coses, però tanmateix trobava temps per obrir les portes de ca seva a Palma —a la façana de la qual els altres espanyolistes escrivien tot tipus d'insults— als joves escriptors que li demanaven consell, als autors que li demanaven que els prologués la seva obra —ni ell era capaç de recordar quants n'arribà a fer, de pròlegs, no sabia dir que no— i als periodistes que li demanaven entrevistes. Per als d'aquesta casa, si més no, sempre tingué temps. L'última vegada va ser una mica més d'un mes abans de morir. Miquel Alberola, aleshores redactor especialitzat en entrevistes d'EL TEMPS, es desplaçà a Palma per parlar amb ell una llarga estona. L'última pregunta que li plantejà a l'entrevista era com es veia a si mateix: "Em puc considerar una persona afortunada, he fet en aquest món el que hauria volgut fer". Un bon epitafi per a una vida plena que s'apagà massa prest, ara fa un quart de segle.

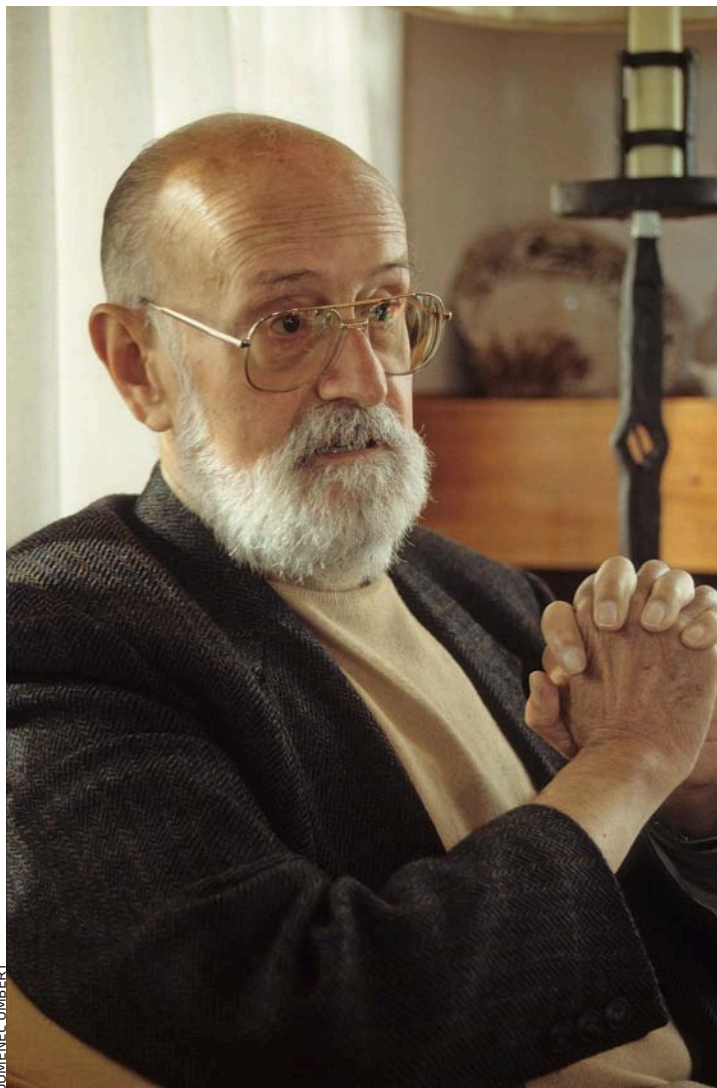
La biografia

Josep Maria Llompart de la Peña va nèixer el 23 de maig de 1925 a Palma. Son pare, militar pro-

Un gran home

Fa 25 anys que morí a Palma Josep Maria Llompart, intel·lectual, crític, activista poeta i, sobretot, un gran home de la cultura catalana de Mallorca.

Per Miquel Payeras

DOMÈNEC LUMBERT

fessional, fou destinat a Galícia quan ell tenia un any. La família tornà amb Josep Maria havent complert els 5 anys. Estudià el batxillerat a l'institut —l'únic que hi havia— de la capital illenca. A principis de la dècada dels quaranta inicià la carrera —per lliure— de dret a la Universitat de Barcelona. Es llicencià el 1947. Treballà en diverses feines —no volgué exercir de misser— fins que el 1956 guanyà una plaça a la Prefectura d'Obres Públiques de Balears. Era el seu objectiu. Ja que no podia viure de la literatura i no volia viure del dret, almenys podia tenir una feina que només li ocupava els matins, que li donava seguretat econòmica i li permetia dedicar tots els horabaixes a la seva gran passió: la literatura. Com era habitual aleshores, una pic guanyada l'estabilitat laboral i econòmica, tocava casar-se. Ho feu amb la seva al·lota de sempre, la que havia conegut anys abans, Encarnació Viñas (Lleida, 1919- Palma, 2003), també activista catalanista i, sobretot, una gran professora, molt recordada entre tots els qui foren alumnes seus.

El món cultural mallorquí, i illenc, començava a bullir a finals de la dècada de 1950. La postguerra anava quedant enrere, l'incipient turisme presagava un futur diferent i el règim franquista deixava obertes enclotxes a través les quals els catalanistes illencs començaren a expressar-se. Això sí, sempre sota l'atenta mirada inquisidora de l'autoritat. En aquest ambient, la idea de fundar una organització per impulsar el català i la cultura pròpia va començar a quallar en la ment d'alguns d'aquells intel·lectuals liderats pel filòleg menorquí resident a Palma Francesc de Borja Moll, mestre i amic de Josep Maria. Així fou com Llompart participà en la creació de l'Obra Cultural Balear, fundada el 31 de desembre de 1962.

Entre 1969 i 1972 Llompart compaginà la feina dels matins amb la dels horabaixes com a professor de literatura i cultura catalanes a la delegació a Palma de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona.

El 1987 assumí la presidència de l'Obra Cultural Balear, responsabilitat que mantindria fins el 1986. Foren uns anys de consolidació de l'entitat com a referent de la normalització lingüística del català. El mateix any en què deixà la presidència de l'Obra repregué la docència, ara a la Universitat de les Illes Balears, que impartí fins a la seva jubilació el 1991.

Els anys 80, i fins a la seva mort, foren els del general reconeixement de la figura i obra de Llompart. El 1981 rebé el Premi Nacional de la Crítica, a Madrid. El 1982 el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i la Generalitat li atorgà la Creu de Sant Jordi. Entre 1983 i 1987 presidí l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. El 1985 fou nomenat membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. El 1990, president de la Federació

Josep Maria Llompart, durant l'entrevista que concedí a aquest setmanari el desembre de 1992, poc més d'un mes abans de morir.

Llull d'Entitats Culturals dels Països Catalans. El 1992 va ser elegit Escriptor del mes. El mateix any l'Obra Cultural Balear li dedicà un gran homenatge i un reconeixement a la seva tasca com a poeta, activista, intel·lectual i figura cabdal de la cultura catalana a Mallorca i a les Illes.

L'obra

Segons la informació que ofereix la pàgina web de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC) sobre Llompart, quan es llicencià en dret a la Universitat de Barcelona, el 1947, ja escrivia poesia. Quatre anys més tard, Manuel Sanchis Guarner publicà *Els poetes insulars de postguerra*, obra en la qual apareixen quatre poemes de Llompart. Durant els anys cinquanta s'inicià en el món de la crítica literària a les revistes *Raixxa*, *Vida Nova* i als volums anuals de *Cap d'Any* de la "Biblioteca Raixa"; i també el 1954 participà en les celebracions del centenari de Costa i Alcover i en l'homenatge a Rimbaud.

En aquests anys entrà en contacte amb l'escriptor gallec resident a Palma Camilo José Cela, amb qui feu amistat i col·laborà de 1956 a 1961 en la revista *Papeles de Son Armadans*. Just quan acabà la feina amb Cela, el 1961, publicà *Poemes de Mondragó* i inicià la tasca d'assessor literari a l'Editorial Moll. El 1964 veié la llum la seva obra *La literatura moderna a les Balears*, primer manual de la literatura contemporània a les Illes. Així mateix inicià en aquells moments les col·laboracions amb el *Diario de Mallorca* amb nombrosos articles sobre autors catalans i estrangers.

JOSEP MARIA I ENCARNACIÓ CONVERTIREN EL SEU DOMICILI EN ESCENARI DE TERTÚLIES I REUNIONS D'AQUELLES CONSIDERADES PER L'AUTORITAT COM A PERILLOSES

Les dècades de 1970 i 1980 "són els anys de màxima fecunditat literària", segons l'AELC. Publicà els poemaris *La Terra d'Argensa* (1972) i *Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona* (1974). Posteriorment, els volums *Urbanitat i Cortesia* (1979), *Mandràgola* (1980, Premi de la Crítica Serra d'Or) i el Premio Nacional de la Crítica, *La Capella dels Dolors i altres poemes* (1981, →

ISAAC BUJ

→ guardonat amb la Lletra d'Or). També durant els anys 70 encetà una etapa de traduccions: el 1976 sortí a la llum el volum de *Quinze poetes gallecs*, al qual seguiren *Poesia galaico-portuguesa* (1984), *Poesia gallega, portuguesa i brasilera moderna* (1988) i *Poemes de Luis Pimentel i Celso Emilio Ferreiro* (1992).

Entre 1976 i 1980 destacà com a col·laborador del diari de Palma *Última Hora*, en la secció "La Columna de Foc". El 1982 tragué a la llum *Les Illes Balears dins el context dels Països Catalans*, i també publicà dos volums de crítica literària titulats *Retòrica i Poètica*. El 1983 publicà *Obra Poètica*, un recull de tots els poemes que havia publicat fins aquell moment. El 1990 va ser el torn del poemari *Jerusalem*. L'any següent fou el moment d'una selecció d'articles sota el títol de *Països Catalans?, i altres reflexions*. El 1992 presentà una obra de poesia, *Spiritual*, i una de crítica literària, *La narrativa a les Illes Balears*.

Pòstumament es publicaren el llibre de memòries compartit amb Antònia Vicens, *Vocabulari privat*, el 1993, i el 1998 *El llac i la flama*, una selecció d'articles literaris.

L'activista

Des de ben jove Llompart tenia plena consciència que la societat franquista no li agradava. I que calia fer el que estigués a l'abast per intentar canviar-la. A l'ambient on es movia, en contacte amb d'altres intel·lectuals i escriptors, el seu activisme s'anà concretant en la dissidència cultural catalanista. Els actes culturals, i més en català, esdevien aleshores veritables desafiaments del règim dictatorial. Josep Maria i Encarnació convertiren el seu domicili en escenari de tertúlies i reunions d'aquelles considerades per l'autoritat com a "perilloses". En una Palma petita i, per tant, fàcilment controlable per la policia política del franquisme, ben aviat Llompart aixecà l'interès de l'autori-

Representants del Govern, Consell de Mallorca, Ajuntament de Palma, Universitat de les Illes Balears, Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i l'Obra Cultural Balear en la presentació de l'Any Llompart.

tat. Recordava a l'entrevista d'Alberola en aquest setmanari que el seu activisme cultural i polític l'havia portat al calabós de la policia una vegada i que en un grapat d'ocasions més hagué de sofrir escorcolls a ca seva. Li buscaven material "il·legal". O sigui llibres prohibits, sobretot.

Durant els anys seixanta, l'activitat de la dissidència cultural a Palma s'organitzava en bona part, encara que no totalment, al voltant de l'Obra Cultural Balear i de la Casa Catalana. Era cultura, sí, però sobretot reivindicació política. En aquell ambient reivindicatiu, Llopart, ja madur, perfilà orgànicament el seu compromís esquerrà i catalanista. S'acostà a l'Aliança Nacional Mallorquina (ANAM), fundada per Climent Garau encara sota la dictadura, però ben aviat notà a faltar compromís esquerrà, així que juntament amb un grapat d'activistes que pensaven com ell fundà el Grup Autonomista i Socialista de les Illes (GASI) el 1975. Durant tot l'any 1976 sovintejaren els contactes de Llopart amb els líders del PSI —Partit Socialista de les Illes— i de l'ANAM per mirar de fer una candidatura nacionalista única a les futures primeres eleccions a corts. Però no quallà.

Quan el mes de desembre de 1976 se celebrà el referèndum de reforma política i guanyà àmpliament l'opció volguda pel Govern, Llopart, en declaracions a la premsa de Palma, resumí a la perfecció allò que de segur sentien la immensa majoria dels dissidents de la dictadura, o tots: "No és això per què lluitarem, però ho haurem d'aprofitar".

A la fi, les eleccions es convocaren per al dia 15 de juny de 1977. El nacionalisme hi va concórrer dividit, el PSI per una banda i l'ANAM i altres petits grups s'incorporaren a la Unió Autonomista de Climent Garau, que acabà liderant Josep Melià i Pericàs, que fou el candidat al Congrés. Llopart es retirà de la lluita. El fracàs acompanyà les candidatures nacionalistes.

Després de pair la ressaca electoral, Llopart dirigí el seu compromís cap a l'activisme cultural

i cívic. Presidí l'Obra Cultural Balear i participà en totes les activitats catalanistes que se'l convidava. Mai deia que no. Col·laborà també amb el PSM —partit que es considera hereu del PSI— però no tornà a la política activa.

Des de la presidència de l'Obra Cultural i en els anys posteriors no cessà de promocionar la idea dels Països Catalans com a sortida política única per a les Illes, tal com ja havia fet als anys setanta tant a la revista de l'entitat, *Lluc*, com a una altra, *Cort*, que tingué influència en el moviment cultural polític de l'esquerra i el nacionalisme en aquells temps. "En el nostre cas: una llengua, un país", digué a Alberola. Sempre al costat de la reivindicació de l'autogovern, llegí el recordat discurs del 29 d'octubre de 1977 a la plaça Major de Palma, com a cloenda de la històrica manifestació que reivindicà un Estatut d'Autonomia, en el qual afirmà vigorosament la catalanitat de l'idioma propi contra els crits d'una part dels assistents. El 1978 donà suport a la creació del Gran i General Consell, com a institució d'autogovern preautonòmica, i assistí a l'acte formal de constitució, al Castell de Bellver, el 28 de juliol.

Com tants altres resistents d'aquell temps, Llopart tenia clar que si no hagués estat pel franquisme mai no s'hauria fet activista. Així ho explicà a Alberola: "Dins d'un context cultural i nacional normal jo hauria estat un poeta i res més. Com el tenor de La Bohème: *sono solo un poeta*. Però hi ha hagut unes circumstàncies que m'han obligat a ser moltíssimes més coses".

Moltes coses, i sobretot una: un gran home. ●

www.lacomarcal.com

Centre concertat · Picassent · Tel. 96 123 19 33

la Comarcal
la nostra escola

Educació Infantil · Primària · Secundària

matricula't

